

ISC
Islamic Studies Center
01220-86613
کدهمایش

هشتمین همایش ملی حکیم سبزواری، طراحی و آسیب شناسی برنامه
درسی و متون آموزشی فلسفه اسلامی

8th National Conference in Honor of Hakim Sabzevari, Designing
and Pathology of Curriculum And Textbooks of Islamic Philosophy

عنوان مقاله: بررسی میزان علاقه مندی دانش آموزان نسبت به درس فلسفه در دو مرکز آموزشی دخترانه دوره متوسطه دوم شهرستان سبزوار

فائزه ششتمدی / سیدمحمد کاظم علوی¹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف میزان علاقه مندی دانش آموزان دوره متوسطه دوم (پایه یازدهم) در سال تحصیلی (1401) شهرستان سبزوار برای درس فلسفه انجام شده و از طریق پرسش نامه پژوهشگر ساخته، روی 40 دانش آموز سنجیده شده است. با توجه به اینکه آموزش فلسفه به دانش آموزان نقش به سزایی در پروراندن فکر دارد، اینگونه که مشاهده می شود در میان اکثر دانش آموزان برعکس سایر دروس از محبوبیت کمتری برخوردار است. عدم تمایل برخی از دانش آموزان به این درس موجب شده که برای فراگیری آن تلاش کافی نداشته باشند. پرسش اصلی تحقیق این است که میزان علاقه دانش آموزان به این درس چگونه است؟ نگارنده در این نوشتار قصد داشته که با استفاده از نظرات دانش آموزان میزان علاقه آنها را به این درس بسنجند، دلایل ضعف آن را بررسی کند و راه حل هایی در این خصوص بیان کند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد یکی از دلایلی که ممکن است سبب گسترش اشتیاق در دانش آموزان شود استفاده از سبک و روش های نوین است.

کلیدواژه ها: میزان علاقه مندی، فلسفه، دلایل ضعف، راهکار

مقدمه

وجود آموزش و پرورش در هر کشور لازم و ضروری است یکی از اساسی ترین شاخص های پیشرفت هر کشور در گرو توسعه علمی می

¹ دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه حکیم سبزواری

faezeh.13.sh@gmail.com

دانشیار دانشگاه حکیم سبزواری smk.alavi@hsu.ac.ir

باشد. آموزش و پرورش سبب جابجایی رفتارها و دانش های حاضر به نسل نو است. آموزش باعث پیشرفت مهارت های انسانی می شود. مهم ترین کاری که آموزش می تواند برای دانش آموزان انجام دهد، ایجاد علاقه در دانش آموزان است و علاقه به درس از مهم ترین عوامل مؤثر بر پیشروی تحصیلی دانش آموزان می باشد. برای ایجاد علاقه در دانش آموزان مطالبی باید گفته شود که موردنیاز فراگیران است. با پیشرفت علم، سؤالاتی برای دانش آموزان پیش می آید که پاسخ آنها نیازمند تدبّر و تأمل می باشد.

علم فلسفه به سؤالات بنیادی دانش آموزان پاسخ می دهد. فلسفه همه موضوع ها و زمینه های علم را زیر سلطه خود گرفته و نقش ضروری در اثبات ریشه های علم دارد. برخلاف اینکه فلسفه در رأس دانش هاست ولی بعضی از افراد وقتی کلمه فلسفه را می شنوند به یاد سختی مطالب و خشکی درس می افتند.

لازم است تدریس فلسفه با روش های نوین باشد که بتواند علاقه و رغبت را در دانش آموزان ایجاد کند. با توجه به این که درس فلسفه از درس های ضروری برای رشد فکری و عقلی دانش آموزان است در میان دانش آموزان جایگاه ضعیفی دارد. به همین دلیل این مسئله سبب شد که به بررسی این موضوع پرداخته و این مشکل ریشه یابی شود. استفاده از نظر دانش آموزان برای ارزیابی فعالیت های آموزشی و بررسی علاقه آنها به مواد درسی روش متداولی است. پژوهش و تحقیق در زمینه میزان علاقه مندی دانش آموزان در درس فلسفه صورت نگرفته یا حداقل تحقیقی در دسترس ما قرار نداشت.

بنابراین سؤالاتی مطرح شد و از دانش آموزان خواسته شد به آن ها پاسخ دهند. تحقیق حاضر نتیجه تجزیه و تحلیل پاسخ های دانش آموزان به این سؤالات است و تلاش شده با گردآوری نظرات دانش آموزان، برنامه ریزی بهتری انجام شود.

2. بیان مسئله

رشد عقل و تفکر و تصمیم گیری بر پایه علم، هدف اصلی آموزش و پرورش است. هر آموزش مؤثر و مفید احتیاج به عوامل بسیاری دارد که

مهم ترین آنها معلم، دانش آموز و کتاب است. که اگر یکی از این عوامل وظیفه خود را به درستی انجام ندهند در امر آموزش مشکل بوجود می آید. یکی از عناصر مهم آموزش، دانش آموزان و میزان علاقه مندی آنها است. برنامه ریزان باید نیازهای دانش آموزان را بشناسند و با توجه به نیازها و توسعه رشد فکری آنها برنامه ریزی کنند باید با برنامه ریزی دقیق و با تقویت تفکر دانش آموزان در آنها ایجاد آرامش روحی و اعتماد به نفس کنند. دبیران نقش محوری در نظام تربیتی دارند وظیفه آنها فقط انتقال دانش و دانسته ها به دانش آموزان نیست بلکه باید توانائی های فراگیران را تقویت کنند. درس فلسفه نقش قابل توجهی در پرورش دانش آموزان دارد. برای اینکه دانش آموزان به طرف زندگی مطلوب هدایت شوند و راه حکمت را پیش گیرند و آرمان های عقلانی را انتخاب کنند به فلسفه نیاز دارند. آگاهی از فلسفه در هر مفهومی که باشد معرفت و کمال به حساب می آید فلسفه نوعی تحقیق و ژرف نگری است. فلسفه کوشش برای درک کاملتر و عمیق تر است. آشنائی با فلسفه و تفکر فلسفی برای همه دانش آموزان لازم است. از این رو باید طرح درس طوری باشد که اشتیاق خواندن فلسفه را در دانش آموزان بوجود آورد. آشنائی کامل با فلسفه، امروزه باید یک نیاز محسوب شود. معلم فلسفه باید با روش های آموزشی صحیح در دانش آموزان ایجاد علاقه و انگیزه کند. برای بوجود آوردن انگیزه در فراگیران و علاقه مند کردن آنها به درس فلسفه باید تا جایی که امکان دارد در برطرف کردن عواملی که انگیزه را از دانش آموزان سلب کرده، تلاش کرد. سپس باید روشن شود عواملی که باعث شده درس فلسفه جایگاه خوبی بین بعضی از دانش آموزان نداشته باشد چیست؟ آیا دبیران این درس را خوب توضیح نمی دهند؟ یا دانش آموزان مایل به خواندن درس فلسفه نیستند؟

3. محدودیت های تحقیق

در این تحقیق، مشکلاتی وجود داشت محدودیت منابع و پژوهش های مرتبط در این موضوع، مدرسه بدون مجوز از آموزش و پرورش و آموزش و پرورش بدون نامه از دانشگاه اجازه تحقیق ندادند. بعد از رفع این کمبود پرسنل مدرسه و دانش آموزان با ما همراهی کردند.

4. اهداف این تحقیق

ارتقاء سطح کیفی آموزش فلسفه

رشد و ترقی بیشتر آموزش فلسفه

5. فرضیه های تحقیق

- فرضیه های زیر به عنوان فرضیه های این تحقیق موردنظر بوده اند.
- 1- اخلاق و خصوصیت های دبیر فلسفه در علاقه مندی دانش آموزان به این درس به اندازه بسیار زیاد مؤثر است.
 - 2- استفاده از فلش کارت، پوستر و عکس های فلاسفه، طراحی وبلاگ در بالا بردن انگیزه دانش آموزان مؤثر است.
 - 3- کلمات سخت و غیرقابل فهم و درک و زمان کمی که اختصاص به درس فلسفه پیدا کرده باعث نگرانی دانش آموزان شده است.

6. جامعه آماری و حجم نمونه

نمونه آماری عضوی از جامعه است که خصوصیات و ویژگی های اغلب اعضا جامعه را دارا می باشد و آنرا با نماد n نشان می دهند. در تحقیق حاضر دو مدرسه دوره متوسطه دوم پایه یازدهم شهرستان سبزوار مدنظر قرار گرفته است. جامعه آماری شامل 253 نفر بوده که 40 نفر از آن ها به عنوان حجم نمونه انتخاب شده اند. آنها در دو مدرسه خرد و امام حسین (ع) مشغول به تحصیل بوده اند.

7. روش های تحقیق

تحقیق حاضر به روش توصیفی انجام گرفته و میزان علاقه مندی دانش آموزان درس فلسفه را بررسی کرده است. روش جمع آوری اطلاعات به صورت پرسش نامه بوده است. این پرسش نامه دارای 14 سؤال است و برای هر سؤال سه پاسخ (خیلی زیاد، زیاد، کم) ارائه شده است.

8. اهمیت فلسفه و آموزش آن

علم فلسفه در زندگی انسان حائز اهمیت است و انسان از هر جهت نیازمند فلسفه است. توجه به بی اطلاعی و رغبت به آموختن در بشر باعث پیدایش فلسفه شده است. هر انسانی به ناچار علاقه مند به دانستن و آگاهی از علت اولیه و نهائی عالم است. انسان تا در مورد چرایی هر چیزی آگاهی نداشته باشد قبول نمی کند که آنرا می شناسد. سؤال باعث ارتقاء معرفت می شود. همیشه شک و تردید به سؤال کشیده می شود بنابراین این سؤال ها فلسفه را به وجود می آورد. فلسفه به انسان می آموزد که در زندگی بشر نقش عقل، بیشتر از نقش احساس است. مکتب فلسفی زیر ساخت همه سیستم هاست. فلسفه دنیای پر رمز و رازی است که معنای مختلف دارد یکی از مهم ترین معنای آن مهارت فکر کردن و تفکر است. دانش آموزان فلسفه می آموزند که بتوانند خود، تصمیم بگیرند و برای مشکلات خود راه حل بیابند آن ها برای روشن شدن یک مسئله نیازمند استدلال و برهان و حکمت هستند. با رشد علم و فناوری سؤالات زیادی برای دانش آموزان مطرح می شود که پاسخ به این سؤالات نیازمند تدبّر و تأمل می باشد. علم فلسفه جوابگوی مهمترین سؤالات بشر بوده و هست.

9. علل ضعف

- 1- دانش آموزان باید از سال های قبلتر با مفاهیم درس فلسفه آشنا شوند.
- 2- عدم مشارکت دانش آموزان در کلاس درس
- 3- عدم مطالعه صحیح
- 4- ساعات تدریس برای درس فلسفه با توجه به حجم مطالب کم است.
- 5- گاهی تدریس درس فلسفه توسط دبیران غیرمتخصص صورت می گیرد به طوری که انتقال مفاهیم فلسفی به دانش آموزان دشوار است.
- 6- دانش آموزان احساس می کنند مفاهیم فلسفه را نمی فهمند و یاد نمی گیرند.
- 7- درس فلسفه برای تعدادی از دانش آموزان ترسناک است.
- 8- محیط کلاس درس فلسفه کسل کننده است.
- 9- بعضی از مردم جامعه دید مثبتی به این درس ندارند.

10. یافته های تحقیق

یافته های تحقیق که براساس پاسخ به سؤالات پرسشنامه تنظیم شده اند به شرح زیر می باشد.

جدول 1- توضیح درصدی پاسخ گویان از حیث علاقه مندی به فلسفه $N = 40$

ردیف	سؤال	خیلی زیاد	زیاد	کم	بی پاسخ
1	درس فلسفه تا چه اندازه برای شما شیرین و جالب است؟	5/2 2	5/4 2	25	10
2	به نظر شما فلسفه تا چه اندازه در زندگی شما کاربرد دارد؟	25	5/2 7	30	5/1 7
3	چقدر از نشستن در کلاس فلسفه لذت می برید؟	35	5/2 7	25	5/1 2
4	میزان علاقه شما به درس فلسفه تا چه حد است؟	20	40	5/2 7	5/1 2
5	خوش اخلاقی و حسن برخورد دبیر فلسفه تا چه حد می تواند در علاقه مند شدن به این درس مؤثر باشد؟	75	10	15	0
6	چه قدر دوست دارید در مباحث فلسفی کلاس خود شرکت کنید؟	5/4 2	20	5/2 7	5/1 2
7	به چه اندازه دوست دارید درس فلسفه از برنامه درسی حذف شود؟	10	10	5/6 2	5/1 7
8	جذابیت مطالب کتاب های درسی فلسفه تا چه اندازه است؟	5/1 2	35	5/6 2	5/1 7
9	آیا با سبک نوین روش آموزش فلسفه موافق هستید؟	5/3 2	5/3 7	5/2 2	5/7
10	چه اندازه فیلسوفان را می شناسید؟	5/7	5/2 2	65	5
11	آیا دوست دارید در آینده دبیر فلسفه شوید؟	10	20	5/5 7	5/1 2
12	دبیران فلسفه تا چه اندازه توانسته اند حق مطلب را ادا کنند؟	5/5 7	5/1 7	10	15
13	سطح علمی و نحوه تدریس دبیر چه اندازه در میزان علاقه دانش آموزان مؤثر است؟	75	0	10	15
14	محیط کلاس تا چه اندازه در یادگیری مؤثر است؟	5/6 2	5/1 2	15	10

1- در پاسخ به میزان جالب بودن مطالب فلسفه، 5/22 درصد خیلی زیاد 5/42 درصد زیاد، 25 درصد کم، 10 درصد بی پاسخ

- 2- در پاسخ به میزان کاربردی فلسفه در زندگی انسان، 25 درصد خیلی زیاد، 5/27 درصد زیاد، 30 درصد کم، 5/17 درصد بی پاسخ
- 3- در مورد لذت بردن در کلاس فلسفه، 35 درصد خیلی زیاد، 5/27 درصد زیاد، 25 درصد کم، 5/12 درصد بی پاسخ
- 4- در پاسخ به میزان علاقمندی به درس فلسفه، 20 درصد خیلی زیاد، 40 درصد زیاد، 5/27 درصد کم، 5/12 درصد بی پاسخ
- 5- در پاسخ به تأثیر خوش اخلاقی و حس برخورد دبیر فلسفه در میزان علاقمندی دانش آموزان به این درس 75 درصد خیلی زیاد، 10 درصد زیاد، 15 درصد کم، 5 درصد بی پاسخ
- 6- در پاسخ به میزان علاقمندی به شرکت در مباحث فلسفی، 5/42 درصد خیلی زیاد، 20 درصد زیاد، 5/27 درصد کم، 5/12 درصد بی پاسخ
- 7- در مورد حذف درس فلسفه از برنامه درسی، 10 درصد خیلی زیاد، 10 درصد زیاد، 5/62 درصد کم، 5/17 درصد بی پاسخ
- 8- در مورد جذابیت مطالب کتاب درس فلسفه، 5/12 درصد خیلی زیاد، 35 درصد زیاد، 5/42 درصد کم، 10 درصد بی پاسخ
- 9- در پاسخ موافق بودن با سبک نوین روش آموزشی فلسفه، 5/32 درصد خیلی زیاد، 5/37 درصد زیاد، 5/22 درصد کم، 5/7 درصد بی پاسخ
- 10- در مورد شناخت فیلسوفان، 5/7 درصد خیلی زیاد، 5/22 درصد زیاد، 65 درصد کم، 5 درصد بی پاسخ
- 11- در پاسخ به میزان علاقمندی به دبیری فلسفه، 10 درصد خیلی زیاد، 20 درصد زیاد، 5/57 درصد کم، 5/12 درصد بی پاسخ
- 12- در مورد ادا کردن حق مطالب از جانب دبیران، 5/57 درصد خیلی زیاد، 5/17 درصد زیاد، 10 درصد کم، 15 درصد بی پاسخ
- 13- در پاسخ به نقش اطلاعات دبیر در علاقمندی دانش آموزان به این درس 75 درصد خیلی زیاد، 0 درصد زیاد، 10 درصد کم، 15 درصد بی پاسخ
- 14- در پاسخ به نقش محیط کلاس در یادگیری، 5/62 درصد خیلی زیاد، 5/12 درصد زیاد، 15 درصد کم، 10 درصد بی پاسخ

11. راهکار

- 1- ارائه درس به صورت مشارکتی
- 2- پشتیبانی احساسی از دانش آموزان
- 3- ساعت تدریس این درس بیشتر شود.
- 4- دبیران محترم از کتابهای راهنمای تدریس استفاده کنند تا مطالب را آسانتر و راحتتر به دانش آموزان بفهمانند.
- 5- از کلمات قابل فهم تر در متن کتاب فلسفه استفاده شود

- 6- ایجاد فرصت هایی برای ترقی دانش آموزان
- 7- دبیران با استفاده از سبک نوین در دانش آموزان ایجاد انگیزه کنند.
- 8- کلاسهای تقویتی برای اشکال گیری و بالا بردن سطح علمی دانش آموزان تشکیل شود.
- 9- کنفرانس و شرکت در مباحث برای دانش آموزان فراهم شود.
- 10- دانش آموزان مطالعه و تمرین بیشتری داشته باشند.

12. نتایج تحقیق

- همانطور که گفته شد اگر تحقیقات علمی باشند می توانند به مسئولان نظام آموزشی کمک کنند. در نتیجه این تحقیق می توان گفت:
- 1- دانش آموزان در حد متوسط به بالا به درس فلسفه علاقه دارند.
 - 2- درصد بالایی از دانش آموزان خوش اخلاقی و حسن برخورد دبیر فلسفه را در علاقه مند شدن به این درس موثر می دانند.
 - 3- درصد بالایی از دانش آموزان دوست ندارند این درس از برنامه درسی حذف شود.
 - 4- درصد کمی از دانش آموزان فیلسوفان را می شناسند.
 - 5- درصد زیادی از دانش آموزان نحوه تدریس دبیران فلسفه را در میزان علاقمندی به این درس موثر می دانند.

13. کتاب نامه

- 1- داریس، جمیله (1389)، «راهکارهای تدریس برتر»، رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی، 78.
- 2- صابری نجف آبادی، ملیحه (1384)، «درآمدی بر آموزش فلسفه»، پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، 16.
- 3- گودرزی، رضا (1394)، «انگیزه تحصیلی و راهکارهای افزایش انگیزش در دانش آموزان»، رشد آموزش مشاور مدرسه، 2.
- 4- نوالی، محمود (1375)، «بررسی انتقادی تعریف، موضوع، روش تحقیق و تدریس فلسفه»، زبان و ادب فارسی، 160-161.

14. پیوست 1، نمونه پرسش نامه ی پژوهش

دانش آموزان عزیز پرسش نامه ای که در اختیار شماست درباره میزان علاقه شما به درس فلسفه است. برای بهره گیری هر چه بیشتر علایق شما در برنامه ریزی های آینده درسی خواهشمند است به پرسش ها پاسخ دهید.

11

- 1) درس فلسفه تا چه اندازه برای شما شیرین و جالب است؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 2) بنظر شما فلسفه تا چه اندازه در زندگی شما کاربرد دارد؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 3) چقدر از نشستن در کلاس فلسفه لذت می برید؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 4) میزان علاقه شما به درس فلسفه تا چه حد است؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 5) خوش اخلاقی و حسن برخورد دبیر فلسفه تا چه حد می تواند در علاقمند شدن به این درس مؤثر باشد؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 6) چقدر دوست دارید در مباحث فلسفی کلاس خود شرکت کنید؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 7) به چه اندازه دوست دارید درس فلسفه از برنامه درسی حذف شود؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 8) جذابیت مطالب کتاب های درس فلسفه تا چه اندازه است؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 9) آیا با سبک نوین روش آموزشی فلسفه موافق هستید؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 10) چه اندازه فیلسوفان را می شناسید؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 11) آیا دوست دارید در آینده دبیر فلسفه شوید؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 12) دبیران فلسفه تا چه اندازه توانسته اند حق مطالب را ادا کنند؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 13) سطح علمی و نحوه تدریس دبیر چه اندازه در میزان علاقه دانش آموزان مؤثر است؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم
- 14) محیط کلاس تا چه اندازه در یادگیری موثر است؟
☐ خیلی زیاد ☐ زیاد ☐ کم

